

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-12>

УДК 339.9

АНОМАЛІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ЄГИПТУ

ANOMALIES OF EGYPT'S FOREIGN TRADE

Бондарчук Віталій Вікторовичкандидат економічних наук, доцент,
Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8156-0218>**Шиманська Катерина Володимирівна**доктор економічних наук, доцент,
Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0375-5102>**Bondarchuk Vitalii, Shymanska Kateryna**
State University «Zhytomyr Polytechnic»

Стаття присвячена дослідженню зовнішньої торгівлі Єгипту. Міжнародна торгівля забезпечує досягнення позитивних економічних ефектів. Лібералізація умов торгівлі Єгипту дозволила її активізувати, проте, відносно різних торговельних партнерів провадиться різна економічна політика. Мета дослідження полягає у визначенні стратегій Єгипту у міжнародній торгівлі відносно своїх партнерів. Результати дослідження показали, що зовнішня торгівля Єгипту не пояснюється гравітаційною моделлю. Натомість, найбільшими торговельними партнерами є країни, які знаходяться на відносно великій географічній відстані. Із територіальними сусідами Єгипет має значно менші обсяги торгівлі. Причина цього полягає у тому, що зовнішня торгівля Єгипту визначається політичними домовленостями та зв'язками і в меншій мірі економічними факторами, що описуються гравітаційною моделлю міжнародної торгівлі.

Ключові слова: зовнішня торгівля, міжнародна торгівля, Єгипет, моделі торгівлі, гравітаційна модель міжнародної торгівлі.

Статья посвящена исследованию внешней торговли Египта. Международная торговля обеспечивает достижение положительных экономических эффектов. Либерализация условий торговли Египта позволила ее активизировать, однако, относительно различных торговых партнеров осуществляется разная экономическая политика. Цель исследования состоит в определении стратегий Египта в международной торговле в отношении своих партнеров. Результаты исследования показали, что внешняя торговля Египта не объясняется гравитационной моделью. Зато крупнейшими торговыми партнерами являются страны, которые находятся на относительно большой географической отставные. С территориальными соседями Египет значительно меньшие объемы торговли. Причина этого заключается в том, что внешняя торговля Египта определяется политическими договоренностями и связями и в меньшей степени экономическими факторами, которые описываются гравитационной моделью международной торговли.

Ключевые слова: внешняя торговля, международная торговля, Египет, модели торговли, гравитационная модель международной торговли.

The article is devoted to the study of Egypt's foreign trade. International trade provides positive economic effects and national well-being. The liberalization of Egypt's terms of trade has made it possible to intensify it, but different economic policies are pursued with respect to different trading partners. The purpose of the study is to identify Egypt's strategies of international trade in relation to its partners. The expected trade volume of Egypt has been calculated using the gravity model in the GRETL software product. Calculations have been made based on information from the United Nations Comtrade database. The application of tariff and non-tariff methods of foreign trade regulation have been investigated. The results of the study showed that Egypt's foreign trade is not explained by the gravity model. But the largest trading partners are countries that are located on a relatively large geographic distance. With territorial neighbors, trades much less. The reason for this is that Egypt's foreign trade is determined by political agreements and connections and less by economic factors, described by the gravitational model of international trade. The commodity structure of Egypt's exports does not correspond to the commodity structure of world demand. As a result Egypt exports goods not quite according to world demand, but goods that it can produce at the cheapest price. Egypt is actively using non-tariff measures to regulate foreign trade, which neutralizes the positive

effect of reducing tariffs. As a result, foreign economic activity significantly slows down its development. Egypt actively protects tariffs in the primary sector of the economy, which puts the economy in a protectionist trap. On the basis of the obtained empirical data on the volumes of Egypt's imports and exports in the context of the countries of the world, as well as on the conditions of tariff and non-tariff regulation of trade operations, a typology of Egypt's foreign economic activity strategies in relation to strategic trading partners, in relation to the countries of the African region and relatively geographically close countries is proposed.

Keywords: foreign trade, international trade, Egypt, trade models, gravity model of international trade.

Постановка проблеми. У сучасному світі однією з головних тенденцій розвитку міжнародної торгівлі є підписання регіональних торговельних угод, які покликані активізувати зовнішню торгівлю країн-учасниць. Такі угоди особливо важливі для економік країн, що розвиваються, таких, як Єгипет, оскільки дозволяють істотно поживавити міжнародну торгівлю. Але в той же час, умови таких угод між країнами покликані реалізувати національні економічні інтереси держав, а торговельні угоди є інструментом реалізації зовнішньоекономічної стратегії країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хелм, Абушаді і Закі [4] в своєму дослідженні зовнішньої торгівлі Єгипту приходять до висновку, що позитивно на обсяг зовнішньої торгівлі впливає змінна колоніального минулого. Це означає, що економіка Єгипту більше базується на торгівлі з тими країнами, колонією яких Єгипет був у минулому. В даному випадку, такий висновок свідчить, що наявність зв'язків між країнами здійснює позитивний ефект на динаміку зовнішньої торгівлі, а значить і повинно бути враховано у формуванні та реалізації зовнішньоторгівельної політики.

Закі, Ехаб і Абдалла, досліджували взаємозв'язок експорту Єгипту і обмінного курсу [8]. Вони виявили, що при інтенсивному зниженні реального обмінного курсу збільшується вартість експорту, в той час, як обсяг експорту не змінюється. Виходячи з такого висновку, дослідники припускають, що ефект ціни у збільшенні експорту є більш значущим, ніж ефект кількості.

Ель-Енбабі, Хенді і Закі досліджували питання експорту та нетарифних обмежень Єгипту, а саме вплив технічних бар'єрів в торгівлі, санітарних і фітосанітарних норм та бюрократичних витрат (пов'язаних з Угодою про спрощення процедур торгівлі) [2]. Вони виявили, що санітарні та фітосанітарні заходи, введені відносно єгипетських експортерів, негативно впливають на ймовірність експорту нового продукту в нове місце призначення, в той час як на обсяг експорту такі заходи істотно не впливають. При цьому,

в дослідженні не розглядається питання зовнішньоекономічної стратегії Єгипту, а тому залишається невирішеним питання того, наскільки такі технічні обмеження негативні для економіки Єгипту в цілому.

Камал і Закі [6] також вивчали вплив технічних бар'єрів в торгівлі на експорт Єгипту в період 2005–2011 рр. і виявили, що на значну маржу і ймовірність входу на ринок негативно впливають технічні бар'єри, тоді як ймовірність виходу – позитивна. Більш того, технічні бар'єри в торгівлі більш негативно впливають на малі фірми. У той же час, отримані результати залишаються поза контекстом сучасної зовнішньоекономічної стратегії Єгипту, оскільки даний аспект досліджуваного питання авторами не розглядається.

Хелм, Абушаді і Закі [5] досліджували вплив торговельної угоди між Єгиптом і ЄС на двосторонню торгівлю. Вони дійшли висновку, що угода позитивно впливає на обсяги торгівлі між Єгиптом і країнами ЄС.

Досліджуючи вплив сільськогосподарської політики на торгівлю і сталий розвиток Єгипту Телліолу і Конандрес [7] дійшли висновку, що потенціал для збільшення експорту обмежується застарілими методами виробництва і збору врожаю, неадекватною інфраструктурою для зберігання і транспортування продукції, а також нестачею земельних і водних ресурсів. Пріоритети стійкого сільськогосподарського виробництва включають імпорт і адаптацію методів економії води; очистку використаної води; і підвищення ефективності зрошення за допомогою вдосконалених методів. Ці заходи особливо важливі, оскільки країна стикається зі зменшенням рівня води в Нілі і зменшенням кількості опадів через зміни клімату.

Гал і Рок [3] розглядають підписану в лютому 2018 року ізраїльсько-єгипетську газову угоду і оцінюють її, як великий потенціал для ізраїльсько-єгипетської торгівлі й співпраці в цій галузі. Очікується, що пряий експорт газу з Ізраїлю до Єгипту досягне 1,5 мільярда доларів на рік в 2020-х роках, що в 20 разів більше, ніж загальний обсяг ізраїльського експорту в Єгипет в останні роки. Потенціал співпраці в області

реекспорту на треті ринки і промислової переробки природного газу може бути навіть більше.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз літературних джерел показав деяку неоднозначність зовнішньоекономічної політики Єгипту, що обумовлює потребу в дослідженні зовнішньої торгівлі Єгипту з позиції теорій міжнародної торгівлі. В нашому дослідженні ми використаємо гравітаційну модель для аналізу зовнішньої торгівлі Єгипту з його партнерами.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження зовнішньої торгівлі Єгипту за допомогою гравітаційної моделі міжнародної торгівлі з метою виявлення аномалій та визначення їх причин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зі зростанням ступеня відкритості економіки країни стають все більш вразливими до економічних потрясінь. Проте, хоча зовнішні шоки зазвичай можуть призводити до втрат експортної виручки і негативних наслідків для інвестицій і економічного зростання, масштаби негативного впливу в значній мірі будуть залежати від ступеня диверсифікації експорту. Продуктова і географічна диверсифікація допомагають уникнути надмірної волатильності експортних надходжень, уникаючи концентрації експорту на невеликій кількості ринків збуту. Диверсифікація експортних товарів, особливо якщо це відбувається за

рахунок складних і дорогих продуктів, може підвищити продуктивність і забезпечити довгострокове економічне зростання. Крім того, збільшення обсягів експорту та підвищення якості існуючих експортних товарів може більше сприяти покращенню умов торгівлі.

Єгипту поступово вдалося диверсифікувати свій експорт як за географічними напрямками, так і за товарами. За останнє десятиліття індекс Херфіндаля-Хіршмана для концентрації продуктів знизився з 0,33 у 2006 році до 0,06 у 2016 році. Аналогічна, хоча і менш виражена тенденція спостерігається на рівні країн призначення: індекс Херфіндаля-Хіршмана знизився з 0,07 у 2006 році до 0,04 у 2016 році. Проте, переважна частина експорту залишається концентрованою і в значній мірі залежить від декількох ринків. Протягом останнього десятиліття країни Європейського союзу були найважливішим торговим партнером і основним ринком для збуту єгипетських товарів. США також були важливим ринком для єгипетського експорту, але в останні роки вони поступилися своїми позиціями на користь арабських країн. В сукупності на країни ЄС та арабські країни припадає близько 70% експорту Єгипту. У той же час, торговельні зв'язки з країнами Африки залишаються недостатньо розвиненими (рис. 1).

Аналіз зовнішньої торгівлі Єгипту за допомогою гравітаційної моделі показує, що фактичний

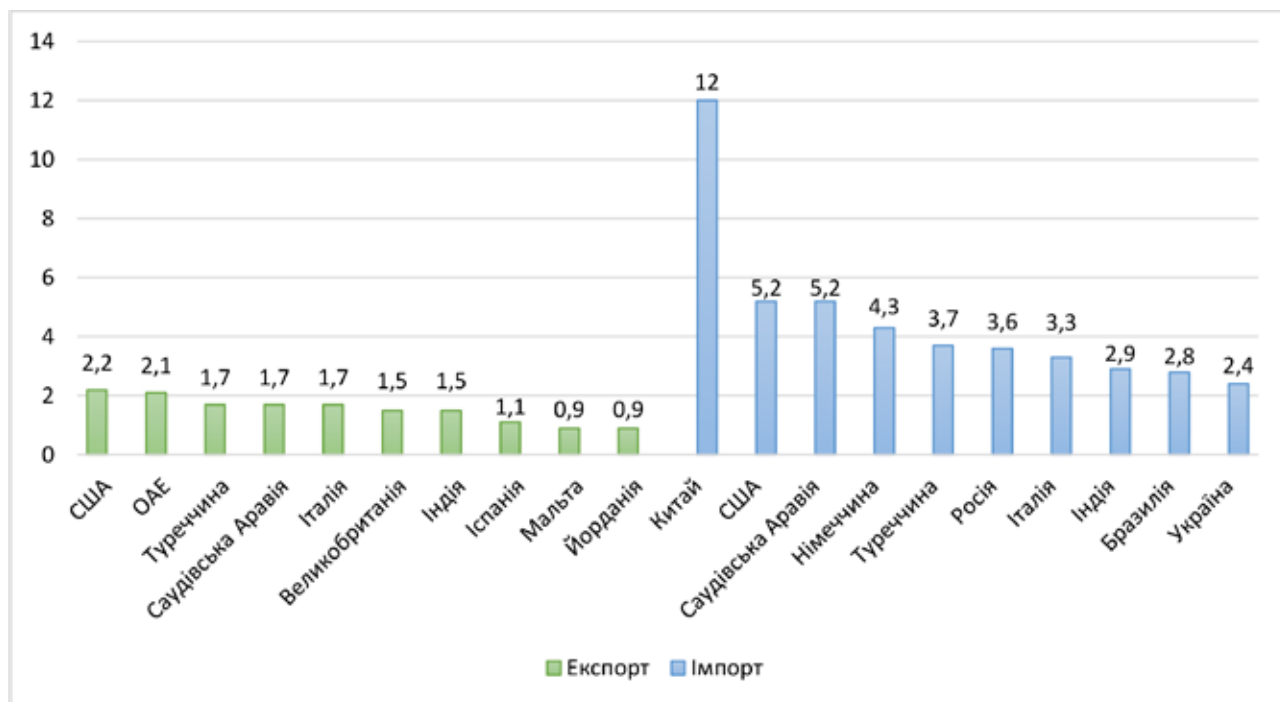

Рис. 1. Основні торгові партнери Єгипту, 2019 рік, млрд. дол. США

Джерело: складено авторами на основі [1]

Таблиця 1

Емпіричні оцінки гравітаційної моделі зовнішньої торгівлі Єгипту

Variable	Coefficient	p-value		R-squared
<i>Model GAFTA</i>				
Constant	10,65	0,193		
GAFTA	3,318	0,0697	*	0,312
<i>Model Agadir</i>				
Constant	11,02	0,194		
Agadir	1,599	0,0761	*	0,314
<i>Model Egypt-EU</i>				
Constant	11,49	0,194		
Egypt-EU	-0,00249	0,0420	**	0,312
<i>Model COMESA</i>				
Constant	11,22	0,193		
COMESA	0,964	0,0396	**	0,314

*** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,1$

обсяг торгівлі Єгипту не відповідає очікуваним рівнями для деяких ринків і товарів, в той час як двосторонні торговельні потоки перевищують прогнозовані значення для інших ринків.

Для аналізу зовнішньої торгівлі Єгипту було побудовано гравітаційну модель торгівлі Єгипту з країнами, з якими підписані торговельні угоди, а саме GAFTA, Agadir, COMESA і угоди про асоціацію Єгипту і ЄС. Щоб визначити індивідуальний ефект цих угод, ми побудували окрему регресію для кожної угоди. Коли для кожної угоди будується власна модель, то GAFTA, COMESA і Agadir є позитивними і статистично значимими, в той час як угода між Єгиптом і ЄС не є статистично значущим регресором для обсягів експорту та імпорту. Якщо ж всі угоди включити у спільну модель зовнішньої торгівлі Єгипту, то всі угоди є статистично значущими та мають позитивний ефект на обсяг імпорту та експорту Єгипту (табл. 1).

Отримані результати є очікуваними, якщо взяти до уваги існуючий зв'язок між Агадирською угодою і країнами ЄС через Угоду про асоціацію. Метою цієї угоди було полегшення інтеграції між арабськими державами та ЄС в рамках більш широкого процесу взаємодії ЄС-Середземномор'я за допомогою спрощених правил торгівлі. Угода COMESA позитивно впливає на торгівлю Єгипту, передбачаючи великий торговий потенціал з африканськими країнами, незважаючи на невелику їх частку в поточному експорті Єгипту. Разом з тим, аналіз торгових потоків Єгипту показав, що він значно більше імпортує, ніж експортує. Це дає важливу інформацію про додаткові фактори (що не враховуються гравітаційної

моделлю), які можуть сприяти або перешкоджати двосторонній торгівлі.

Єгипет підписав кілька угод про преференційну торгівлю зі своїми торговими партнерами. Лібералізація торгівлі супроводжувалася багатьма двосторонніми та багатосторонніми угодами про вільну торгівлю. На двосторонньому рівні Єгипет уклав угоди про вільну торгівлю з Європейським союзом (2004), членами ЄАВТ (Ісландія, Ліхтенштейн, Королівство Норвегія, Швейцарська Конфедерація, 2004), Туреччиною та іншими арабськими країнами. Попередні обговорення Угоди про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA) почалися в 2012 році, після чого в червні 2013 року було розпочато діалог. Однак, ці переговори в даний час припинені.

На регіональному рівні Єгипет приєднався до Великої арабської зони вільної торгівлі (GAFTA), Спільного ринку Східної і Південної Африки (COMESA) і Агадирської угоди про вільну торгівлю з Тунісом, Йорданією і Марокко. У Єгипту також є деякі рамкові угоди, які повинні перетворитися в угоди про вільну торгівлю, такі як, угода з країнами MERCOSUR, а також угода з західноафриканським економічним і валютним союзом (UEMOA). Нарешті, в грудні 2005 р Єгипет підписав Протокол про кваліфіковані промислові зони (QIZ) з США та Ізраїлем. Всі ці угоди сприяли збільшенню експорту і імпорту в Єгипті з 2004 року.

Незважаючи на численність угод, які Єгипет має з багатьма країнами світу, всі ці угоди мають недоліки. Перш за все, багато з цих угод є неглибокими і мають поверхневий декларативний характер. Найбільший прогрес був досягнутий в напрямку лібералізації торгівлі,

але навіть такі угоди були частковими. Так, відмова від тарифів не супроводжувалася подальшою гармонізацією процесів торгівлі і ринкових умов. Крім того, усунення митних бар'єрів стосувалося далеко не всіх товарних груп.

По-друге, Єгипет бере участь у двосторонніх і багатосторонніх угодах, які дублюють одна одну. Це призводить до гальмування в процесі інтеграції економіки Єгипту в глобалізовані ринки товарів та послуг. Саме з цієї причини з політичної точки зору торговельні переговори повинні бути націлені на підписання більш глибоких і всеосяжних торговельних угод, які стосуються скасування нетарифних обмежень і гармонізації. Це допоможе Єгипту розвивати регіональні і глобальні канали збуту своєї експортної продукції, що, в свою чергу, стимулює торгівлю та економічне зростання.

Висновки. Результати дослідження зовнішньої торгівлі Єгипту показують, що вона не описується гравітаційною моделлю. Найбільшими торговельними партнерами Єгипту є не країни сусіди, з якими теоретично мають бути найменші витрати на торгівлю, а великі економіки, такі, як США, Китай, ЄС.

Єгипет активно використовує нетарифні заходи регулювання зовнішньої торгівлі, що нівелює позитивний ефект від зниження тарифів. Єгипет активно захищає тарифами первинний сектор економіки, що ставить економіку в пастку протекціонізму. Єгипет активно бере участь в підписанні торгових угод з великою кількістю країн. Але в той же час, реалізуються ці угоди поверхнево і в більшій частині є дублюючими одна одну. Тому позитивний ефект торгових угод на економіку країни не досягається, а торговельні відносини ускладнюються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Egypt: Trade Statistics. URL: <https://globaledge.msu.edu/countries/egypt/tradestats>
2. El-Enbaby H., Hendy R., Zaki C. Do SPS Measures Matter for Margins of Trade? Evidence from Firm-Level Data. *Applied Economics*. 2016, vol. 48, no. 21, pp. 1949–1964.
3. Gal Y., Rock B. Israeli-Egyptian Trade: In-Depth Analysis. URL: <https://institute.global/advisory/israeli-egyptian-trade-depth-analysis>
4. Helmy O., Aboushady N., Zaki C. The Impact of Egypt-EU Free Trade Agreement on Egypt's Manufacturing Exports and Employment. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/aegypten/15388.pdf>
5. Helmy O., Aboushady N., Zaki C. The Impact of Egypt-EU Free Trade Agreement on Egypt's Manufacturing Exports and Employment. Friedrich-Ebert-Stiftung. 2018.
6. Kamal Y., Zaki C. How Do Technical Barriers to Trade Affect Exports? Evidence from Egyptian Firm-Level Data. *Journal of Economic Integration*. 2018, Vol. 33, Issue 4, pages 659–721.
7. Tellioglu I., Konandreas P. *Agricultural Policies, Trade and Sustainable Development in Egypt*. Geneva: International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) and Rome: United Nations Food and Agriculture Organization (FAO). 2017.
8. Zaki C., Ehab M., Abdallah A. How Do Trade Margins Respond to Exchange Rate? The Case of Egypt. Egyptian Center for Economic Studies Working Paper No. 189. 2017.

REFERENCES:

1. Egypt: Trade Statistics (2021). Available at: <https://globaledge.msu.edu/countries/egypt/tradestats>
2. El-Enbaby H., Hendy R., Zaki C. (2016). Do SPS Measures Matter for Margins of Trade? Evidence from Firm-Level Data. *Applied Economics*, vol. 48, no. 21, pp. 1949–1964.
3. Gal Y., Rock B. (2018). Israeli-Egyptian Trade: In-Depth Analysis. Available at: <https://institute.global/advisory/israeli-egyptian-trade-depth-analysis>
4. Helmy O., Aboushady N., Zaki C. (2018). The Impact of Egypt-EU Free Trade Agreement on Egypt's Manufacturing Exports and Employment. Available at: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/aegypten/15388.pdf>
5. Helmy O., Aboushady N., Zaki C. (2018). The Impact of Egypt-EU Free Trade Agreement on Egypt's Manufacturing Exports and Employment. Friedrich-Ebert-Stiftung.
6. Kamal Y., Zaki C. (2018). How Do Technical Barriers to Trade Affect Exports? Evidence from Egyptian Firm-Level Data. *Journal of Economic Integration*, vol. 33, issue 4, pp. 659–721.
7. Tellioglu I., Konandreas P. (2017). *Agricultural Policies, Trade and Sustainable Development in Egypt*. Geneva: International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) and Rome: United Nations Food and Agriculture Organization (FAO).
8. Zaki C., Ehab M., Abdallah A. (2017). How Do Trade Margins Respond to Exchange Rate? The Case of Egypt. Egyptian Center for Economic Studies Working Paper No. 189.